

Специфіка синтаксичної організації англомовних інфантичних віршованих текстів

Мовленнєве аранжування дитячих текстів викликає зацікавлення у багатьох науковців, хоча й досі полишається дослідженою фрагментарно синтаксична побудова англомовних інфантичних віршованих текстів (ІВТ), які висвітлюють особливості свідомості дитини дошкільного віку. Таким чином, метою цієї роботи є дослідження простих та складних (паратаксис, гіпотаксис) речень ІВТ, а задачі: визначити міру поширення речень, варіанти порушень членів речення; розглянути варіанти складних речень та особливості їх сполучникового зв'язку; встановити відношення вжитку простих та складних речень у ІВТ.

У статті надано дефініцію терміну *інфантичний віршований текст*. Проаналізовано наукові дослідження видатних науковців у галузі синтаксичної організації тексту. Співвіднесено показники використання простих та складних речень у ІВТ. Розглянуто особливості аранжування членів простого речення, варіанти його поширення та можливі порушення, серед яких диспозиція та спрощення. Представлено специфіку складного речення ІВТ, яке може бути виражене паратаксисом, гіпотаксисом та їх конвергенцією. Надано інформацію щодо основних видів сполучникового зв'язку у складних реченнях.

Ключові слова: інфантичний віршований текст, просте речення, складне речення, паратаксис, гіпотаксис

Постановка наукової проблеми та її значення. Мовленнєва організація дитячих текстів на сучасному етапі наукових розвідок привертає увагу багатьох дослідників, однак полишається фрагментарно дослідженою синтаксична побудова англомовних інфантичних віршованих текстів (ІВТ), які розкривають «таємниці» свідомості дитини дошкільного віку, презентуючи їх у потоці мовлення.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Мовні одиниці, що знаходяться в центрі уваги сучасної лінгвістики, часто розглядаються з синкретичної точки зору, коли йдеться про комплексний підхід до їх вивчення. Вони розглядаються в номінативному та комунікативному аспектах [4; 6]. Особлива увага

концентрується в останній час на простих синтаксичних конструкціях та їх складових, а також на складних реченнях, їх моделюванні та використанні в різних дискурсах [9, с. 102].

Мета і завдання статті. Об'єктом цієї роботи є англомовні інфантичні віршовані тексти – віршовані тексти для дітей дошкільного віку, а її предмет – синтаксична організація речень ІВТ. Метою є дослідження простих та складних (паратаксис, гіпотаксис) речень ІВТ. Відповідно до цього, зумовлені задачі: визначити міру поширення речень, варіанти порушень членів речення; розглянути варіанти складних речень та особливості їх сполучникового зв'язку; встановити відношення вжитку простих та складних речень у ІВТ.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Відповідно до проведеного дослідження в англомовних ІВТ загальне використання простих та складних речень розподілилося таким чином: прості речення складають 37%, у той час як складні – 63%. Синтаксична організація англомовних ІВТ відзначається перевагою використання складних речень, кількісне застосування яких перевищує прості майже у два рази.

Специфіка використання простого речення. Засобами формування синтаксичних конструкцій у ІВТ можна визначити синтаксичні процеси експансії, компресії або пермутації простого поширеного речення як базового типу синтаксичної конструкції. У простому реченні ІВТ головними членами речення є підмет і присудок. Однак, мовленню ІВТ властиві деякі синтаксичні невірноваженості, серед яких порушення та спрощення.

При порушенні порядку членів речення у ІВТ на першому місці вживаються другорядні члени – додаток та означення: *It cannot be seen, it cannot be felt, / Cannot be heard, cannot be smelt, / Lies behind stars and under hills, / And empty holes it fills* [13]. Подібне порушення дозволяє когнітивно підкреслити емоційність ДДВ, наголосити саме на предметі / явищі, що викликає захоплення, вражає.

Тенденція до синтаксичного спрощення пов'язується з еліпсом дієслова-присудка / дієслова-зв'язки складеного іменного присудка [12, с. 110]. У ІВТ

існує тенденція до редукції дієслова *to be*, як правило, у формі третьої особи однини *is*, що пояснюється вагомністю додаткової інформації: ознаки, місця та часу події, а не значення дії.

В англомовних ІВТ має місце і процес поширення простих речень. Прості речення ІВТ можуть бути поширені додатком (*Sister Molly / Pushed a trolley* [7], означенням: *Long legs, crooked thighs, / Little head and no eyes* [11]), обставиною часу (*Quarter to one – / Skipping is fun. / Quarter to three – / Play tag with me. / Quarter past eight – / Leap-frog is great! / Quarter past nine – / Say bye-bye!* [8]) або обставиною місця (*One, two, three, / B is for bee. One, two, / The bee is near you* [7]). Випадки ускладнення простих речень інфінітивними конструкціями та партиципацією є поодиначними.

Означення у ІВТ використовується рідше. Пор.: *Granny's goose / Wears the shoes. / The shoes are red and stout. / Who goes out? / One, two, / Out go you!* [7]; *One finger, one thumb, keep moving. / One finger, one thumb, keep moving. / One finger, one thumb, keep moving. / We'll all be merry and bright* [11]; *Xmas pudding, Xmas tree, / Xmas time is gay and free* [7]. З наведеного матеріалу очевидно, що означення використовується частіше після присудка, який виражений дієсловом *to be*, як складова іменного предикату.

Для ІВТ характерними є обставина частоти, часу та місця. Обставина місця вказує переважно власне місце знаходження об'єкта / предмета або місце проведення дії, а не напрямок. Обставина місця загалом в ІВТ займає завершальну позицію у реченні. Обставина часу формує концептуальні відомості TIME CHANGES у свідомості ДДВ, вказуючи на сезон, день тижня або години. У ІВТ презентуються часові показники у різних позиціях по відношенню до головних членів речення – на початку або в кінці речення. Обставина частоти презентована домінантно прислівниками частоти *never, always, often*, які вжито перед змістовим дієсловом, у середині речення.

Специфіка використання складного речення. Домінантне положення складних речень спостерігається у синтаксичній організації ІВТ – 63%. Складне речення в ІВТ відрізняється значною синтаксичною різноманітністю.

Привілейовану позицію займає у ІВТ паратаксис, що активізовано у пропорції 42%, гіпотаксис у відношенні 31% та їх конвергенція – 27%, що засвідчує важливість переліку подій, проте їх хронологізація не є вагомою, а складним для свідомості ДДВ вбачається конвергенція типів складних речень.

Паратаксис як реченнєва одиниця, побудована за алгоритмом рівноправності своїх предикативних одиниць, з яких ні одна не є залежною від іншої, володіє власною системою засобів вираження у вигляді сурядних союзів, які можуть обслуговувати сурядні відношення у складносурядному реченні [2, с. 198].

У ІВТ паратаксис являє собою зв'язок між компонентами одного складного речення завдяки сполучникам *and* (*The rain dries all the land it touches, / Wrapping the earth in a blood red shroud* [11]) і *but* (*I'm in every one's way, / But no one I stop* [11]). Використання в ІВТ саме цих сполучників свідчить про формування в уяві ДДВ дій, що відбуваються одно- або різноспрямовано – синтаксичний паралелізм. Наявність паралельних конструкцій є однією з характеристик стилю ІВТ.

Паралелізм – зв'язок між окремими образами, мотивами тощо в продукуванні мовлення, що виражається в однаковому розташуванні схожих елементів; розташування схожих членів речення у двох або декількох суміжних реченнях [1]. Пор.: *The alligator bit me by the seat of my pants, / and he made me do the hoo-chee-coo-chee / dance* [11]; *She fell in, and I fell off, / And left nobody but the bobtail dog* [13]. У наведених ІВТ наявний синтаксичний паралелізм. Синтаксичний паралелізм встановлює у тексті відношення особливого типу смислової еквівалентності [5, с. 32]. Важливою функцією паралелізму є формування різних точок співдотику між різними сферами зображення. У синтаксичному цілому з паралельним зв'язком у ІВТ зображені явища природи, повторювальні дії, описані події, що є паралельні одна до іншої за місцем та часом. З низки єднальних сполучників властивим ІВТ є *and*, у той час як *as well as, both ... and, neither ... nor, not only ... but also* є нехарактерними для свідомості ДДВ; серед сполучників протиставлення найпродуктивнішим є *but*,

проте nevertheless, still, yet не набувають широкого розповсюдження в ІВТ; розділові сполучники or, either ... or активно не використовуються в ІВТ.

Паратаксис слід вважати показником семантичного розгортання структурного ядра висловлення, оскільки він вказує на функціонування декількох смислових центрів, що займають ту ж саму граматичну позицію [10]. Складносурядне речення в загадці: {*The thunder comes before the lightning*}, / {*And the lightning comes before the cloud*}, / {*The rain dries all the land it touches, / Wrapping the earth in a blood red shroud*} [11] налічує три смислові центри. Цей текст презентує конвергенцію варіантів сполучення сурядних речень із використанням сполучникового (*and*) та безсполучникового («,») зв'язків. Кожна з частин складного речення поширена: часовою адвербіальністю, додатком або партиципом. Накопичення подібних стилістичних і синтаксичних засобів підвищує описовість і переказує вразливість ДДВ до сприйняття оточення.

Більшість стилістичних і синтаксичних прийомів у ІВТ підпорядковані головній меті – передача емоційного збудження ДДВ, динамізм вербалізації думок і мобільність сюжету зображуваного.

Гіпотаксис як підпорядкованість речень – це відкрите вираження синтаксичних відношень залежності одного елемента від іншого [3, с. 71].

Серед ІВТ, які мають сполучниковий зв'язок у гіпотаксисі активними є сполучники after, as, because, for, how, however, if, since, so, that, that`s how, that`s why, then, though, till, until, what, when, where, whether, which, while, who.

Залежно від способу зв'язку між частинами гіпотаксису ІВТ та використанням сполучників для нашої роботи релевантними є три види гіпотаксису: з підрядним з'ясувальним, з підрядним означальним і з підрядним обставинним.

Гіпотаксис з *підрядним з'ясувальним* характеризує відношення додаткового пояснення одного з членів висловлення, що виражене складним реченням. Основні єднальні сполучники та сполучні слова цього виду гіпотаксису ІВТ – that та what, які вживаються в ІВТ рівномірно у пропорції

50 : 50. Поп.: *Last evening Cousin Peter came / To say {that he was here}... | He hung his hat upon the peg / To show {that he was here}... | He wiped his shoes upon the mat / To show {that he was here} [11]; Freezy trees made these trees' cheese freeze. | That's {what made these three free fleas sneeze} [11]. Трапляються випадки уникнення сполучникового зв'язку – редукція сполучника that: *This stick will tell the one we choose / To be the lord in shining shoes / To rule lands both near and far / The stick says {you will be King THAR}! [7].* Для мовлення ІВТ не характерним є вживання сполучника з'ясування who. З'ясувальне уточнення в ІВТ стосується головним чином предметів та об'єктів, а не людей.*

Гіпотаксис з *підрядним ад'єктивним* застосовується в ІВТ у декількох ситуаціях: індивідуалізація об'єкта / суб'єкта, у складі зі сполучником who: *A Tudor {who tooted the flute} | tried to tutor two tooters to toot. | Said the two to the tutor, | «Is it harder to toot or / to tutor two tooters to toot?» [11]* – надання більш деталізуючої інформації, що підкреслює особливості саме цього об'єкта / предмета; класифікація об'єкту з ряду однорідних об'єктів, налічуючи сполучник that: *Glittering points / {That downward thrust}, | Sparkling spears / {That never rust} [13];* безсполучникове поєднання: *The shells {she sells} are surely seashells [11];* опис об'єкта із застосуванням that: *Snake coiled round and round, | Snake deep below the ground, | Snake that's never had a head, | Snake that binds but not with dread [14], who: *I've got a hen / {Who says, | «Cluck, cluck, | It's a golden egg, | Good luck, luck, luck!»} [7]* – that, who передають атрибутивні семантичні відношення.*

Серед означальних сполучників у ІВТ найпоширенішим є that, вживання якого становить 65%; who – 23%; малорозповсюдженими є сполучники which – 9% та what – 3%.

Гіпотаксис з *підрядним обставинним* у ІВТ представлений доволі різнопланово з використанням значної кількості конулетивних сполучників. Найпоширенішими в гіпотаксисі з поміж усіх сполучників підрядності обставини є сполучники if – 33%, when – 24,5%. Сполучники *if* і *when* свідчать, що для свідомості ДДВ усі події відбуваються за певних умов, обставин, що

можна пояснити заохоченнями батьків ДДВ до виконання дій, роз'ясненням ДДВ умов та правил гри тощо.

Обставини умови ІВТ з єднальним сполучником *if*: *{If a man carried my burden}, / He would break his back [13], {If I put it / in my batter}, / it will make / my batter bitter [11]*, де підрядний сполучник *if* слугує вираженню умовних семантичних відношень, мають характер ймовірності виконання дії, невпевненості в остаточному результаті. Особливістю ІВТ є поєднання умовності зі спонукуванням: *{If you guess} / Say «yes». / {If you don't know} / Say «no». / If you doubt / Go out! [8]*. Подібне сполучення характерне здебільшого для рахівничок під час роз'яснення правил проведення гри.

Підрядний сполучник *when*: *I show my colours after the rain / {And only when the sun comes out again} [14]* впевненість у подальшій реалізації дій за зазначених умов. Зазвичай така впевненість пояснюється попереднім досвідом у почерговості подій, які відбуваються за виконання певних обставин: *She'll be coming round the mountain / {When she comes} / She'll be coming round the mountain / {When she comes} / She'll be coming round the mountain, / She'll be coming round the mountain, / She'll be coming round the mountain / {When she comes} / She'll be driving six white horses / {When she comes} / She'll be driving six white horses / {When she comes} / She'll be driving six white horses, / She'll be driving six white horses, / She'll be driving six white horses / {When she comes} / Oh, we'll all go out to meet her / {When she comes} [11]*. Сполучник *whether* у ІВТ фігурує досить рідко (0,7%), що можна пояснити складністю та довжиною вимови самої лексеми, що потребує активної роботи артикуляційного апарату; застосовується лише у скоромовках. Не характерним для ІВТ є сполучник умови *unless*, який містить значення протиставлення / негативу.

Обставини причини / наміру дії сполучені в ІВТ за допомогою сполучника *as* – 10%: *Moses supposes his toes are roses, / but Moses supposes erroneously. / For Moses, he knows his toes aren't roses, / {as Moses supposes his toes to be} [11]*; *because* – 1,4%: *The king and queen can never mate / (Though hands and hearts hobnob) / Because their rooms are separate [11]* та *since* – 0,7%:

Kings and lords and Christians raised them / Since they stand for higher powers [14] – сполучники *because* та *since* дозволяють визначити підрядний синтаксичний зв'язок та причиново-наслідкові відношення між частинами речення, однак такий малий процент можна пояснити складністю у вимові.

Обставини часу в ІВТ представлені виключно зі сполучниками *then* – 5,8%, *while* – 2,9%, *until* – 1,4%, *after* – 0,7%, *till* – 0,7%: {*Until I am measured*} | *I am not known, / Yet how you miss me / When I have flown* [13]; {*While these fleas flew*}, *freezy breeze blew. / Freezy breeze made these three trees freeze* [11]. У мовленні ІВТ наявна хронологізація подій, їх репрезентація у чіткій фактичній послідовності та континуум двох або більше дій. Обмеження дій часом є маловластивим для ІВТ. Не властиві для ІВТ є такі сполучники, як *as long as*, *as soon as*, *before*, *by the time*, *just as*, *the moment that*, *since*.

Обставини місця трапляються за використання сполучника *where* – 2,9%: *Now we climb a grassy bank / {Where the flowers grow}; / Now we canter down again / To the road below* [11].

Обставини поступки зі сполучниками *though* – 0,7%, *however* – 0,7% малопоширені в ІВТ: {*Though you and I have separate rooms*} | *Both our bottles brim with beer* [11]; *Read my riddle ye can't, / {However much ye try}* [13]. Серед ІВТ не поширені сполучники поступки *although*, *despite*, *in spite of*, *whereas*.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Синтаксична організація англomовних ІВТ складається з простих поширених речень, паратаксисту та гіпотаксисту. Складні речення в ІВТ вживаються майже у два рази частіше за прості.

Специфіка використання простих речень ІВТ визначається процесами експансії, компресії та пермутації. Прості речення в мовленні ІВТ можуть бути ускладнені доповненням, означенням, обставиною (часу, місця, образу дії). Синтаксична організація простого речення ІВТ характеризується редукцією дієслів, особливо *to be*. Таке положення обумовлено динамізмом та мобільністю висловлення.

Використання складних речень у ІВТ становить 63:100 та відзначається синтаксичною різноманітністю. Паратакис – поєднання між компонентами одного складного речення у межах сурядного зв'язку. У ІВТ паратакис поєднується завдяки сполучникам *and* – однонаправленість дій, *but* – різнонаправленість дій. Формується у межах паратакису стилістичний прийом – паралелізм. Компоненти такого речення є еквівалентними. Гіпотакис зазначає підпорядкованість речень, синтаксичну залежність елементів складного речення. ІВТ властиві гіпотакис з підрядним з'ясувальним, гіпотакис з підрядним ад'єктивним та гіпотакис з підрядним адвербіальним. Підрядне додаткове – пояснення одного з членів висловлення, що виражене складним реченням. Зв'язок головного та підрядного елементів у ІВТ може бути представлений редуцією сполучника *that*, наявністю *that* або *what*. Підрядне ад'єктивне індивідуалізує об'єкт / суб'єкт, класифікує об'єкт з ряду однорідних об'єктів, описує об'єкт, із застосуванням сполучників *that*, *who*. Підрядне адвербіальне у ІВТ змальовує обставини часу, причини, умови, образу дії, поступки. Гіпотакис з підрядним адвербіальним поєднаний сполучниками *when*, *until*, *while*, *because*, *if*, *that is the way*, *though*, *however*.

Вивчення ІВТ у цій роботі не є вичерпним, тому вбачається перспективним дослідження синтаксично-стилістичних особливостей аранжування ІВТ.

Джерела та література

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов [Электронный ресурс] / О.С. Ахманова. – 2-е изд., стер. – М: «Советская энциклопедия», 1969. – 608 с. – Режим доступа: <http://www.classes.ru/grammar/174.Akhmanova/>
2. Брусенская Л. А. Словарь лингвистических терминов [Текст] / Л. А. Брусенская, Г. Ф. Гаврилова, Н. В. Малычева. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2005. – 251 с.
3. Закирова Х.Р. Гипотакис и дистрибуция в узбекском языке [Текст] / Х. Р. Закирова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2010. – №3(7). – С. 71-74.
4. Корбозерова Н.М. Передумови для змін у мові та мовленні [Текст] / Н. М. Корбозерова // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. – 2003. – С. 244-250.

5. Коробейникова, О.Ю. Языковая эквивалентность как фактор организации художественного текста [Текст]: дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык», СПб., 1996. – 260с.
6. Приходько А. М. Складносурядне речення в сучасній німецькій мові [Текст] / Приходько А.М. – Запоріжжя: ЗДУ, 2002. – 292 с.
7. Считалки на английском языке [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.bilingual.ru/goods/countings/>
8. Считалочки на английском языке [Электронный ресурс] – <http://doshkolenok.kiev.ua/english-doshk/701-counting.html>
9. Тестелец Я. Г. Введение в общий синтаксис [Текст] / Тестелец Я. Г. – М. : Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – С. 132-444.
10. Филимонов О. И. Скрепа-фраза как средство выражения синтаксических связей между предикативными единицами в тексте [Текст]: дис...канд. филол. наук: 10.02.01. «Русский язык» / О. И. Филимонов. – Ставрополь, 2003. – 191 с.
11. All songs [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.kididdles.com/lyrics/allsongs.html>
12. Jeffrees L. The Language of Twentieth-Century Poetry [Text] / L. Jefferes. – LD: The Macmillan Press, 1993. – 178 p.
13. Riddles Home [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.freejokes.ca/Riddle/I-Can-Sizzle-Like-Bacon.html>
14. Riddles [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.rinkworks.com/brainfood/p/riddles4.shtml>

Кузьменко Анастасия. Специфика синтаксической организации англоязычных инфантических стихотворных текстов. Речевая аранжировка детских текстов вызывает интерес у многих ученых, хотя до сих пор остаётся исследованным фрагментарно синтаксическое построение англоязычных инфантических стихотворных текстов (ИСТ), освещающих особенности сознания ребенка дошкольного возраста. Таким образом, целью настоящей работы является исследование простых и сложных (паратаксис, гипотаксис) предложений ИСТ, а задачи: определить степень распространения предложений, варианты нарушений членов предложения; рассмотреть виды сложных предложений и особенности их союзной связи; установить соотношение употребления простых и сложных предложений в ИСТ.

В статье дана дефиниция термина *инфантический стихотворный текст*. Проанализированы научные исследования выдающихся ученых в области синтаксической

организации текста. Соотнесены показатели использования простых и сложных предложений в ИСТ. Рассмотрены особенности аранжировки членов простого предложения, варианты его распространения и возможные нарушения, среди которых диспозиция и упрощения. Представлена специфика сложного предложения ИСТ, которое может быть выражено паратаксисом, гипотаксисом и их конвергенцией. Указаны основные виды союзной связи сложных предложений ИСТ.

Ключевые слова: инфантический стихотворный текст, простое предложение, сложное предложение, паратаксис, гипотаксис.

Kuzmenko Anastasiia. Specificity of syntactic organization of English infant poetic texts. Speech arrangement of infant texts is the interest of many scientists, although syntactic construction of the English infant poetic texts (IPT), that highlights the peculiarities of preschool age children cognition, is still fragmentary investigated. Thus, the aim of this work is to study simple and complex (parataxis, hypotaxis) sentences of IPT. The objectives are to determine the level of extent of the sentences, variants of infringements of the sentence; to present the types of complex sentences, and especially their types of conjunction relations; to set the ratio of use of simple and complex sentences in IPT.

The article gives the definition of the term “infant poetic text”. The researches of prominent scientists in the field of syntactic organization of the text are analysed. Using simple and complex / compound sentences in IPT are presented proportionally. The arrangement of simple sentence units, the extended level, possible violations, including disposition and simplicity are shown in the article. It is pointed out the specificity of an IPT complex sentence, which can be expressed in parataxis, hypotaxis and their convergence. Finally, the main types of conjunctions in complex / compound sentences of IPT are stressed.

Keywords: infant poetic text, simple sentence, complex sentence, parataxis, hypotaxis.